

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині

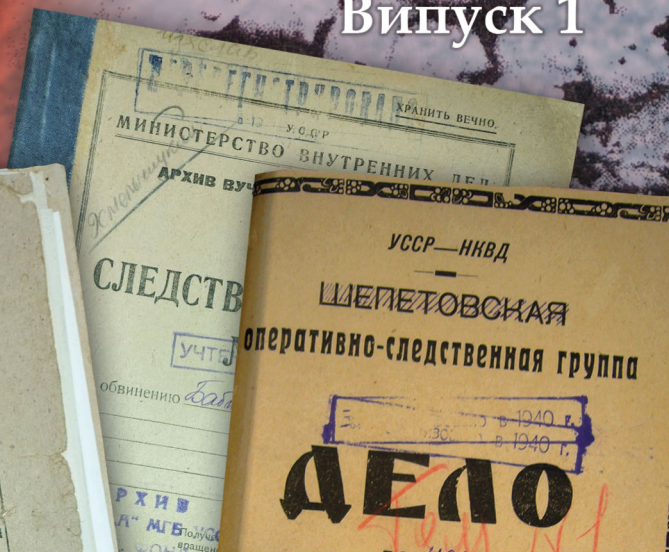
(1920 – 1950-ті рр.)

за матеріалами
архівно-слідчих справ
Хмельницької області

Дослідницький
проект

Випуск 1

**ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині
(1920 – 1950-ті рр.): Дослідницький проєкт**

УДК 316.4.063.7:316.485.26(477.43) «1920/1950»

Рекомендовано до друку вченою радою
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(протокол № 11 від 29 жовтня 2024 р.)

Рецензенти:

Адамський В. Р. – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри суспільних дисциплін Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Скрипник А. Ю. – доктор історичних наук, професор кафедри інклюзивної освіти, реабілітації та гуманітарних наук, НРЗВО Кам'янець-Подільський державний інститут.

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920 – 1950-ті рр.): Дослідницький проєкт / [В. Островий (автор ідеї та кер. проєкту, гол. ред.), Н. Година, Т. Куйдан, Х. П'явчук, І. Бондарчук]. Хмельницький: ХГПА, 2024. Випуск 1. 115 с.; іл.

В оформленні обкладинки використано фото архівно-слідчих справ з фондів Державного архіву Хмельницької області; фото-копії кістяків жертв епохи «Великого-терору», що перепоховані у м. Хмельницькому, а також символи репресивних органів які підлягають засудженню. Друкується з освітньою метою.

У виданні студентами Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, гуманітарного факультету, спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія) III та IV року навчання, проаналізовано зміст архівно-слідчих справ на репресованих мешканців Поділля та Південно-Східної Волині у 1920 – 1950-ті рр. з метою надання історико-правової оцінки процесу та результатам слідства антилюдяної комуно-більшовицької карально-репресивної системи ССРСР.

Результати досліджень будуть корисними для підготовки навчально-методичних матеріалів, посібників та розробки навчальних занять у закладах загальної середньої та вищої освіти.

Видання розраховане на науковців, викладачів, вчителів, студентів, архівістів, усіх, хто цікавиться історією масових репресій в УССР.

© УПОРЯДНИКИ: В. Островий,
Н. Година, Т. Куйдан, Х. П'явчук,
І. Бондарчук 2024

© С. Колісник, художнє
оформлення, 2024.

Зміст

Островий В. Дослідницький проєкт кафедри суспільних дисциплін Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920 – 1950-ті рр.) за матеріалами архівно-слідчих справ бібліотечних фондів та архівних зібрань Хмельницької області.....	6
Година Н. ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920 – 1950-ті рр.): Дослідницький проєкт.....	25
Бондарчук І. ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920 – 1950-ті рр.): Дослідницький проєкт.....	28
Куйдан Т. ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920 – 1950-ті рр.): Дослідницький проєкт.....	32
П'явчук Х. ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920 – 1950-ті рр.): Дослідницький проєкт.....	34
Година Н. «Контрреволюціонер» Яків Спиридонович ПОЛУКРАВЕЦЬ за матеріалами кримінально-слідчих справ Державного архіву Хмельницької області.....	37
Куйдан Т. Зламані долі: історія репресованого українського селянина Сави Петровича БЕРЕЗНЮКА за матеріалами Державного архіву Хмельницької області.....	55
П'явчук Х. Лука Никифорович КЛИМЧУК у жорнах репресій 1930-х рр. за матеріалами Державного архіву Хмельницької області.....	70
<i>Автори.....</i>	85
<i>Список умовних скорочень.....</i>	88
<i>Глосарій.....</i>	89
<i>Джерела та література.....</i>	94
<i>Іменний покажчик.....</i>	103
<i>Географічний покажчик.....</i>	108
<i>Додатки.....</i>	111
SUMMARY.....	114

**Зламані долі: історія репресованого українського
селянина Сави Петровича БЕРЕЗНЮКА
(за матеріалами Державного архіву
Хмельницької області)**

УССР—НКВД 1962 году

Шепетовский Окотдел

Заинвентаризовано в 1940 г.

ДЕЛО № 1720

по обвинению *Березнюк Савелий Петрович*

по ст 54. 10. 7 15 24 25 26

424333

НАЧАТО *24* *августа* 1937г.

ОКОНЧЕНО *2* *сентября* 1937г.

7031

*Титульний аркуш архівно-слідчої справи за обвинуваченням
Березнюка Савелія Петровича П-19809*⁶⁹

⁶⁹ ДАХМО. Ф.Р. 6193. Оп. 12. Спр. П-19809. Архівно-слідча справа за обвинуваченням БЕРЕЗНЮКА Савелія Петровича, 1937-1989 рр. 22 арк.

Савелій Петрович БЕРЕЗНЮК народився в 1879 р. в селі Воробіївка, Остропільської волості, Кременецького повіту, Волинської губернії (тепер це с. Воробіївка Полонської територіальної громади, Шепетівського району, Хмельницької області – Т. К.), українець.

Все своє життя Савелій Петрович присвятив важкій фізичній праці, працюючи різноробочим і колгоспником у рідному селі. До революції служив в царській армії. Освіта Сави була дуже обмеженою, а тому його вважали малограмотним.

Родина Савелія складалася з дружини Параски Йосипівни та двох синів. Старший син, Іван Савелійович, народився в 1902 р., а молодший, Петро, в 1907 р.⁷⁰

У період до революції 1917 р. і після неї С. БЕРЕЗНЮК мав у користуванні 10,48 га землі, хату, дві клуні, три хліви, чотири коня і корову, а також дрібний сільськогосподарський реманент. У своєму господарстві Савелій використовував сезонну найману робочу силу.

У період з 1927 по 1931 рр. С. БЕРЕЗНЮК був церковним старостою. Після встановлення советської влади та проведення суцільної колективізації на селі в 1930 р. С. БЕРЕЗНЮКА засудили за ст. 99 Кримінального Кодексу УССР. Його звинувачували в активній участі в «кулацькій» березневій «волинці», яка мала місце в тому ж році.

1931 р. Савелія було розкуркулено і піддано переслідуванням за невиконання хлібозаготівлі.

Напередодні, у 1930 р. його рідна сестра також була засуджена за «куркульство» і вислана до Сибіру.

Після розкуркулення та продажу майна в 1934 р. Савелій Петрович був змушений вступити до колгоспу, але продовжував активно висловлюватися проти советської влади (займатися «антирадянською агітацією» серед колгоспників –

⁷⁰ Там само. – Арк. 3-3 зв.

Т. К.), що підтверджувалося свідченнями односельців. Савелій був активним противником колективізації та совєтської влади, що стало причиною його конфлікту з комуно-більшовицьким режимом.

Активна участь у справах церкви, «волинці», соціальна приналежність до «куркулів» та вороже налаштування до совєтської влади – все це у комплексі призвело до арешту С. БЕРЕЗНЮКА репресивними органами в 1937 р.

Так, 27 жовтня 1937 р. в помешканні С. БЕРЕЗНЮКА було проведено обшук на підставі ордеру, виданого Полонським НКВД УССР. Арешт очолював помічник оперуповноваженого Полонського РОМ НКВД МАРТИНЮК. Під час обшуку були присутні поняті, жителі села Воробіївки, ЧЕПУРНИЙ і КОСТЕЦЬКИЙ. В процесі обшуку було вилучено лише один паспорт серії ЕД, № 580524, виданий Полонським районним відділом міліції⁷¹.

Цікавим, як на наш погляд, є зміст довідки-характеристики на С. БЕРЕЗНЮКА, що видана Воробіївською сільською радою. Тому вважаємо за доцільне її повністю процитувати.

Довідка характеристика на С. БЕРЕЗНЮКА Воробіївської сільської ради від 8 вересня 1937 р.

«БЕРЕЗНЮК Сава Петрович народився 1879 р., мав в своєму користуванні до і після революції 10.48 га землі, хату, 2 клуні, 3 хліви, 4 коні і корову та дрібний с/г реманент, використовував сезонну найману робочу силу.

В 1931 р. було розкулачено як куркуля та який не виконував хлібопоставки. З 1927 по 1931 р. був церковним старостою, брав активну участь в час волинки, також був проти колективізації. БЕРЕЗНЮКА Сави рідня сестра засуджена за куркульство і в 1930 р. вислана на Сибір⁷².

⁷¹ Там само. – Арк. 4.

⁷² Там само. – Арк. 5.

Син його, БЕРЕЗНЮК Іван одружився на дочці великого куркуля, якого в 1930 р. вислали і з яким мала міцний зв'язок уся сім'я БЕРЕЗНЮКА. В 1934 р. БЕРЕЗНЮК Сава вступив у колгосп, до роботи ставився не дуже добре»⁷³.

Як бачимо, зміст довідки явно упереджений та заздалегідь налаштований проти будь-якого спротиву колективізації. Навіть більше, режим використовував для звинувачення «класово» ворожі родинні зв'язки.

Загалом, характеристика на Савелія Петровича БЕРЕЗНЮКА свідчить про його активну участь у суспільно-політичному житті свого села, зокрема, у релігійній діяльності та антиколективістському русі. Його родина зазнала серйозних переслідувань за «куркульство», а сам Савелій неодноразово виявляв опір советській владі. Це зробило його об'єктом постійного нагляду та переслідувань з боку влади та репресивних органів, що врешті-решт призвело до «розкуркулення» та примусового вступу до колгоспу.

Тому, вже в ході слідства 1937 р. Савелію «пригадали» усе, тобто, як він боровся за своє виживання та майбутнє родини.

На подробиці обставин попередніх звинувачень слідства проливають світло протоколи допитів.

Наприклад, *протокол допиту від 31.10.1937 р.*

«[...] *Запитання:* Розкажіть слідству про Ваше соціально-суспільне становище.

Відповідь: Кулак, був частково виправданий за невиконання хлібного податку 1929 р. і був підсудним за невиконання хлібного податку за 99 ст. тобто, виготовлення, зберігання та купівля з метою збуту, а також сам збут у вигляді промислу продуктів, матеріалів та виробів, стосовно яких існує спеціальна заборона або обмеження, – позбавлення

⁷³ Там само. – Арк. 5 зв.

волі на строк до двох років з конфіскацією майна та заборонаю права торгівлі.

Запитання: Розкажіть слідству про Вашу антирадянську діяльність.

Відповідь: Антирадянською діяльністю не займався.

Запитання: Слідству відомо, що ви займалися антирадянською діяльністю.

Відповідь: Я таким не займався і ніколи про це не говорив.

Запитання: Відповідно до слів свідка ХАРЧЕНКА Василя Іларіоновича Ви розповідали про те що: «хіба це життя, ми працюємо день і ніч і за нашу працю нічого не маємо, ходимо голодні і обідрані, а те що заробили вивезуть за кордон, щоб не мучити від війни. Проте скоро Германія і Італія та Китай знову разом почнуть діяти і проганятимуть владу. Тоді заживеш у своєму домі. Чи винні ми в цьому?».

Відповідь: Винуватим себе в цьому не визнаю. Цього я не говорив.

Запитання: Ви даєте свідомо хибні свідчення БЕРЕЗНЮК Сава [...]»⁷⁴.

Під тиском слідства С. БЕРЕЗНЮК заперечував слова свідків. Неодноразово повторював, що не займався антирадянською діяльністю та не висловлювався проти радянської влади. Він заперечував свою участь у подібних діях, стверджуючи, що його соціально-економічне становище було наслідком невиконання хлібного податку, а не антирадянської діяльності. Заперечує також свої висловлювання про голод і міжнародну політику, вказуючи на те, що ці свідчення є недостовірними⁷⁵.

Другим свідком у справі звинувачення Сави Петровича БЕРЕЗНЮКА був односелець Василь Іларіонович ХАРЧЕНКО, 1907 р. народження, колгоспник, за

⁷⁴ Там само. – Арк. 7.

⁷⁵ Там само. – Арк. 8.

національністю українець. У родині В. ХАРЧЕНКА були дружина (28 років), сини Павло (7 років) і Петро (5 років), а також дочка Анна (12 років). Після революції В. ХАРЧЕНКО був засуджений за самосуд⁷⁶.

На допиті В. ХАРЧЕНКО показав, що добре знає Саву Петровича БЕРЕЗНЮКА як односельця. Він підтвердив, що Саву Петровича можна вважати «куркулем», господарство якого вже було розпродане. За словами В. ХАРЧЕНКА, С. БЕРЕЗНЮК відомий у селі як активний противник радянської влади, який на протязі низки років систематично займався антирадянською агітацією, прикриваючи свою діяльність релігійними обов'язками.

Щодо підтвердження, то В. ХАРЧЕНКО навів приклад одного з колгоспних зборів, на якому С. БЕРЕЗНЮК зібрав навколо себе колгоспників і висловився: «[...] Хіба це життя? Ми працюємо вдень і вночі, але наш труд нічого не приносить, ми голодні і обірвані як жебраки. А те, що ми заробляємо, вивозять за кордон, щоб відкупитися від війни. Але скоро Німеччина і Італія закінчать в Іспанії, а потім разом з Польщею прийдуть і розженуть Соввладу. Тоді заживемо по-старому [...]»⁷⁷.

Іншим свідком у справі звинувачення Савелія Петровича БЕРЕЗНЮКА був також односелець Денис Петрович ЛАВРЕНЮК, 1902 р. народження, колгоспник, за національністю українець. Його родина складалася з дружини (34 роки), дочки Марії (14 років), синів Івана (9 років) та Павла (1 рік).

Після революції Д. ЛАВРЕНЮК був засуджений на 1 рік за самосуд⁷⁸.

На допиті Д. ЛАВРЕНЮК підтвердив, що знає Саву Петровича БЕРЕЗНЮКА як односельця. Він вказав, що

⁷⁶ Там само. – Арк. 11.

⁷⁷ Там само. – Арк. 12.

⁷⁸ Там само. – Арк. 13.

С. БЕРЕЗНЮКА можна вважати великим «кулаком», чие господарство вже було розпродане. Д. ЛАВРЕНЮК зазначав, що С. БЕРЕЗНЮК активно протидіє радянській владі, проводячи систематичну антирадянську агітацію, прикриваючи свою діяльність релігійними обов'язками⁷⁹.

Цікаво, що це свідчення написане як під копірку з попереднього свідчення. Очевидно, вже з цих показів, що слідство було сфальсифіковане, а свідки говорили те, що було потрібно слідчому.

Д. ЛАВРЕНЮК також навів конкретний приклад антирадянських висловлювань С. БЕРЕЗНЮКА. Свідок розповів, що під час однієї з розмов С. БЕРЕЗНЮК казав: «[...] Уже почалося і на сході. Японія вже громить Китай, скоро, дай Бог, що і до нас дійдуть і звільнять нас від цього ярма, бо так жити далі не можна [...]». Також під час розширення колгоспу Д. ЛАВРЕНЮК запитав С. БЕРЕЗНЮКА про його ставлення до нововведень, на що той відповів: «[...] Я не підтримую того, що робить влада, вони забрали моє власне майно [...]»⁸⁰.

Отже, свідки В. ХАРЧЕНКО і Д. ЛАВРЕНЮК підтверджували «антирадянську» діяльність С. БЕРЕЗНЮКА. Вони зазначили, що Савелій Петрович, який вже втратив своє господарство і був відомий як активний противник радянської влади, систематично займався антирадянською агітацією під виглядом релігійних обов'язків. Вочевидь під тиском, аби самим уникнути репресій свідки надавали задалегідь заготовлені слідством приклади «антирадянських» висловлювань С. БЕРЕЗНЮКА, як на колгоспних зборах, так і в приватних розмовах.

Звісно, що сторона обвинувачення не довго чекала з висновками.

⁷⁹ Там само. – Арк. 14.

⁸⁰ Там само.

«ОБВИНУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК:

За обвинуваченням БЕРЕЗНЮКА САВИ ПЕТРОВИЧА в злочинах передбачених ст. 54-10 Ч. 1 КК УССР.

До Полонського РО НКВД надійшли матеріали на уродженця і жителя с. Воробіївка, Полонського р-ну, БЕРЕЗНЮКА С., куркуля, господарство якого розпродано, на даний час у колгоспі, активний релігійник, що брав участь у березневій волинці 1930 р. у тому, що він протягом низки років систематично займається антирадянською діяльністю на селі яка спрямована проти проведення заходів партії та уряду на селі.

На підставі викладеного Полонським РО НКВД 27 жовтня 1937 р. БЕРЕЗНЮКА С. П. заарештовано і притягнуто до слідства як обвинуваченого. Згідно зі свідченнями обвинуваченого БЕРЕЗНЮКА та проведеними у справі слідчими діями й допитами було встановлено:

1. БЕРЕЗНЮК є куркуль, розкуркулений, активний учасник березневої волинки, колишній церковний староста, систематично займається антирадянською діяльністю /арк. спр. 5,7,10,12,14/.

2. БЕРЕЗНЮК у 1936 р. поширював провокаційні чутки про війну і загибель Сов-влади, говорив: «Скоро буде війна, Німеччина і Польща нападуть на ССРСР, Сов-влада загине, повернемося до минулого, все майно, яке у нас забрали, повернуть назад, тоді ми навчимо активістів і комуністів, як забирати у нас майно» /арк. спр. 10/.

3. БЕРЕЗНЮК серед населення виступав проти колгоспного ладу і про загибель Сов-влади говорив: «Хіба це життя, що ми працюємо вдень і вночі і нічого не маємо, ходимо голодні й обірвані як жебраки, а те, що ми заробляємо, вивозять за кордон, щоб відкупитися від війни, але нічого вже скоро Німеччина й Італія закінчать в Іспанії, а

потім разом з Польщею прийдуть і розженуть Сов-владу, тоді заживемо по-старому» /арк. спр. 12/.

4. БЕРЕЗНЮК виступав із погрозами місцевому активу, поширював чутки про зміну влади, говорив: «Сов-влада пограбувала селян, а тепер у нас вже нічого грабувати, тому вона починає грабувати церкви. При зміні влади вони сильно заплатять, за кожную церкву буде повішено 100 комуністів і 100 активістів» /арк. спр. 12 зворот/.

5. БЕРЕЗНЮК серед населення веде розмови про те, що скоро прийдуть до влади японці, говорячи: «Вже почалося на сході, Японія вже громить Китай, скоро, дай бог, що і до нас доберуться і звільнять нас від цього ярма, а то так жити далі не можна» /арк. спр. 14/.

Обвинувачений БЕРЕЗНЮК у пред'явленому йому обвинуваченні винним себе не визнав. Проте його антирадянська діяльність повністю підтверджується свідченнями: ХАРЧЕНКО В., ЛАВРЕНЮК Д. П. /арк. спр. 15 зворот/.

ЗВИНУВАЧУЄТЬСЯ:

БЕРЕЗНЮК Сава Петрович у тому, що він протягом ряду років серед населення вів контрреволюційну пропаганду проти Сов-влади, поширюючи провокаційні чутки про війну і загибель Сов-влади, виступав проти колгоспного ладу, погрожував місцевому активу, поширював чутки про прихід до влади японців, тобто у злочинах передбачених ст. 54-10 Ч.1 КК УРСР.

ПОСТАНОВА:

Слідчу справу за звинуваченням БЕРЕЗНЮКА Сави Петровича направити на розгляд судової Трійки УНКВД у Кам'янець-Подільській обл. по 1-й категорії.

ДОВІДКА: Речових доказів у справі немає. Паспорт за № 580524, на ім'я БЕРЕЗНЮКА долучений до слідчої справи.

БЕРЕЗНЮК утримується під вартою в тюрподі
Шепетівського Окружного Відділу НКВД⁸¹.

ПОЛКОПЕРУПОВНОВАЖЕНИЙ ОО 15 МБ
мл. лейтенант ГОСБЕЗОПАСНОСТІ /підпис/ ХАРЧЕНКО
ЗГІДНИЙ:

Вр. НАЧАЛЬНИКА 4-ГО Відділення НКВД
мл. лейтенант ГОСБЕЗОПАСНОСТІ /підпис/ МОНАРХ
ЗАТВЕРДЖУЮ:

НАЧАЛЬНИК ШЕПЕТІВСЬКОЇ ОПЕРАТИВНО-
СЛІДЧОЇ ГРУПИ ст. лейтенант ГОСБЕЗОПАСНОСТІ
/підпис/ ГРІШКО»⁸².

І нарешті вирок.

«ВИПСКА З ПРОТОКОЛУ № 7 засідання комісії Трійки
УНКВД у Кам'янець-Подільській області від 5 листопада
1937 року.

БЕРЕЗНЮКА Саву Петровича уродженця і жителя с.
Воробіївка, Полонського району, куркуля, чие господарство
розпродане, колишнього церковного старосту, засудженого за
ст. 99 КК УССР, українця, громадянина УССР.

БЕРЕЗНЮК С. П. звинувачується у тому, що будучи
куркулем-розкуркуленим, активним церковником, учасником
березневої волинки, займався антирадянською діяльністю,
поширював провокаційні чутки про війну Німеччини, Польщі
та Японії з СССР і загибель Сов-влади. Виявляв терористичні
наміри спрямовані на місцевий актив.

БЕРЕЗНЮКА С. П.

РОЗСТРІЛЯТИ.

Доповідач: Помоперуповноваженого IV Відділ УГБ
тов. БОЛЕНСКИЙ»⁸³.

⁸¹ Там само. – Арк. 15 зв.

⁸² Там само. – Арк. 15-16.

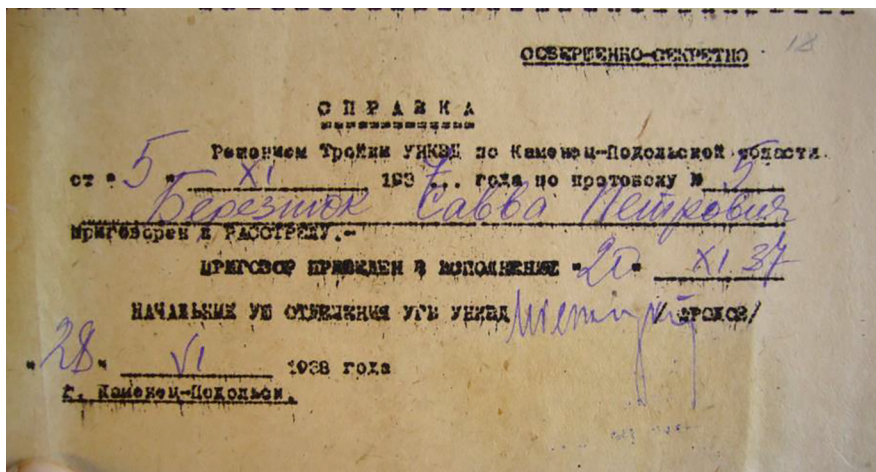
⁸³ Там само. – Арк. 17.

**ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині
(1920 – 1950-ті рр.): Дослідницький проєкт**

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА № 7	
заседания комиссии <i>Тройки УНКВД в Кам'янець-Подільській обл.</i> Хмельницкой области	
от "5" "XI" 1937 г.	
СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
20. След. дело Полонского РО НКВД по обвинению БЕРЕЗЮКА Савву Петровича, 1879 года рождения, уроженца и жителя с. Воробиевки, Полонского района, кудака, коего хозяйство распродано, бывш. церковный староста, судившийся по ст.ст. 59 УК УССР, украинец, гражданства УССР. БЕРЕЗЮК С.П. обвиняется в том, что будучи кудак - раскулаченным, активным церковником, участником мартовской волнки - занимался антисоветской деятельностью, распространял провокационные слухи о войне Германии, Польши и Японии с СССР и гибели Соввласти. Высказывал террористические намерения, направленные на местный актив. <i>/Докладчик Помоперуполном. IV Отд УГБ тов. ОБСЕДЕНСКИЙ/</i> <i>Начальник секретариата комиссии</i> <i>Давыденко 1989.</i>	
РАССТРЕЛЯТЬ.	

Виписка (копія від 09 серпня 1989 р.) з протоколу № 7
 засідання комісії Трійки УНКВД у Кам'янець-Подільській
 області від 5 листопада 1937 р.⁸⁴

⁸⁴ Там само.

ЦІЛКОМ-ТАЄМНО.

Довідка рішення Трійки УНКВД у Кам'янець-Подільській області від 05 листопада 1937 р. щодо виконання вироку про розстріл БЕРЕЗНЮКА Сави Петровича 20 листопада 1937 р.⁸⁵

«Висновок прокурора Хмельницької області
А. І. ХАРЧЕНКА від 18 серпня 1989 р.

На основі матеріалів кримінальної справи (арх. № 7031) про БЕРЕЗНЮКА С. мешканця с. Воробіївка Полонського району Хмельницької області. Особова справа містить дані про професійну діяльність до арешту в колгоспі, місце проживання до арешту у с. Воробіївка Полонського району, відомості про родину та родичів.

БЕРЕЗНЮК С. був арештований і звинувачений 27 жовтня 1937 року у проведенні антирадянської агітації та розповсюдженні провокаційних чуток, тобто в злочинах, передбачених ст. 54-10-1 КК УССР. Рішенням трійки УНКВД у Кам'янець-Подільської області він був розстріляний.

⁸⁵ Там само. – Арк. 18.

БЕРЕЗНЮК С. рахується репресованим і підпадає під дію Указу Президії Верховної Ради СРСР від 16 січня 1989 року про додаткові заходи щодо відновлення справедливості стосовно жертв репресій, що сталися в період з 30-х до початку 50-х років»⁸⁶.

Далі сама реабілітація.

«Довідка про реабілітацію.

Прокуратура СРСР.

Прокуратура Хмельницької області від 18 серпня 1989 р. № 13/1565

Довідка про реабілітацію БЕРЕЗНЮКА С. 1879 року народження, уродженця с. Воробіївка Полонського району Хмельницької області.

БЕРЕЗНЮК С. П. був реабілітований у справі, за якою був арештований 27 жовтня 1937 року, на підставі Указу Президії Верховної Ради СРСР від 16 січня 1989 року про додаткові заходи щодо відновлення справедливості стосовно жертв репресій, які відбувалися в період з 30-х до початку 50-х років.

Прокурор Хмельницької області /підпис/
А. І. ХАРЧЕНКО»⁸⁷.

18 серпня 1989 р. довідку про реабілітацію отримав онук Савелія Петровича – Павло Іванович БЕРЕЗНЮК⁸⁸.

Аналіз розслідування справи С. П. БЕРЕЗНЮКА показує, що він став жертвою політичних репресій, які охопили Україну та весь Союз в 30-х рр. ХХ ст.

Його арешт, судовий процес та винесення вироку були частиною широкомасштабної кампанії, спрямованої на

⁸⁶ Там само. – Арк. 21.

⁸⁷ Там само. – Арк. 22.

⁸⁸ Там само.

знищення потенційних опонентів совєтської влади українських селян-господарників.

Цікаво, що ми дізналися з протоколів допиту С. БЕРЕЗНЮКА про його перший арешт у 1929 р. і це з його слів. Чомусь слідство не деталізувало цей важливий епізод, який ясно продемонстрував податковий тиск більшовицької влади на селян-одноосібників з метою «загнати» всіх до колгоспів.

Вирок щодо С. БЕРЕЗНЮКА був одним із тисяч подібних, які виносилися «Трійками» НКВД по всій країні.

Протокол засідання «Трійки», в якому були відсутні прямі докази провини Сави Петровича, однак містилися явно сфальсифіковані покази свідків, що стало «підставою» для його розстрілу. Лише уявімо собі, що людина, яка, можливо, висловлювала своє ставлення до політики колективізації, або була налаштована проти неї «заслужувала» від режиму на вищу міру покарання – розстріл. Це навіть не вкладається у свідомість будь-якої притомної людини. Тут йдеться не просто про порушення елементарних прав людини, а про беззастережну перемогу диктатури та абсолютизацію беззаконня.

Справа С. БЕРЕЗНЮКА була спрямована на розгляд судової «Трійки» УНКВД у Кам'янець-Подільській області. За вироком комісії «Трійки» УНКВД від 5 листопада 1937 р. С. БЕРЕЗНЮК був засуджений до розстрілу.

Реабілітація С. БЕРЕЗНЮКА відбулася на підставі Указу Президії Верховної Ради СРСР від 16 січня 1989 року, який передбачав додаткові заходи щодо відновлення справедливості стосовно жертв репресій 30-х – початку 50-х років.

Ця справа є типовим прикладом масових репресій, що відбувалися в Україні в 30-х роках минулого століття. Репресії мали на меті придушити будь-які форми опору та

критики більшовицького режиму, що призвело до загибелі та страждань сотень тисяч людей.

Реабілітація жертв політичних репресій є важливим кроком до відновлення історичної справедливості та надання правової оцінки злочинному радянському режиму.

Тетяна КУЙДАН